

AUTEURS

BETTY NOORDHUIZEN

INGE RAZENBERG

MEINTJE VAN DIJK

Staalkaart EU-migranten

Staalkaart voor gemeentelijk beleid gericht op de integratie van EU-migranten

Kennisplatform
Integratie &
Samenleving

Inleiding Staalkaart

In vogelvlucht

1. Registratie: zicht op de doelgroep als basis voor doelgericht beleid

- Versnelde groepsinschrijving
- Pilot Registratie Eerste Verblijfsadres
- Inschrijving stimuleren

2. Wegwijs in Nederland: informatievoorziening

- Informatie verstrekken
- Fysiek informatiepunt
- Fysiek informatiepunt, inclusief concrete hulp/ondersteuning

3. Taal: taallessen ter bevordering van de integratie

- Informatie verschaffen over beschikbaar taalaanbod
- Financieel ondersteunen van taalscholen/organisaties die taallessen aanbieden
- Zelf aanbieden van taallessen

4. Werk: werk vinden en houden

- Ondersteuning bij werk zoeken
- Duale trajecten
- Thematische taal cursus over werk

5. Samen-leven: contacten met Nederlanders

- Feestmoment
- Structurele contacten
- Woonprojecten

6. Kinderen van EU-migranten: informatie over gezondheidzorg en onderwijs, en ondersteunen van ouderbetrokkenheid

- Gezondheidszorg kinderen van recent gearriveerde EU-migranten
- Informatievoorziening over het onderwijssysteem en ondersteuning van ouders
- Stimuleren ouderbetrokkenheid

Bronvermelding

Colofon

Inleiding staalkaart

Er wonen steeds meer migranten uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa in Nederland, waarvan een deel zich hier semi-permanent vestigt. De staalkaart die voor u ligt, is bedoeld om gemeenten te enthousiasmeren en te informeren omtrent de integratie van EU-migranten in de samenleving. Met goede voorbeelden op het gebied van registratie, informatie, taal, samenleven, werk en kinderen van EU-migranten, geven wij op inspirerende wijze weer wat de mogelijkheden zijn voor gemeenten die meer willen doen om ook EU-migranten deel te laten uitmaken van de lokale samenleving.

Het aantal migranten uit Midden-, Oost, en Zuid-Europa is de afgelopen tien jaar sterk toegenomen. Sinds 2004 is het aantal migranten uit Midden- en Oost-Europa in Nederland met ruim 150.000 gegroeid. Het aantal Zuid-Europeanen is in dezelfde periode met 34.000 toegenomen. De migratie van Zuid-Europeanen naar Nederland is vooral gestegen sinds de economische crisis. Een deel van de EU-migranten vestigt zich (semi-)permanent in Nederland en zal hier een leven gaan opbouwen. Uit recente cijfers van het [CBS](#) blijkt dat ongeveer de helft van de Polen, Bulgaren en Roemenen die in 2003 naar Nederland kwamen, na 10 jaar nog in Nederland woont.

Integratie van EU-migranten in de lokale samenleving staat in de meeste gemeenten nog niet hoog op de beleidsagenda. Uit een [enquête](#) van het Kennisplatform Integratie & Samenleving onder gemeenten blijkt dat twee derde van de gemeenten (nog) geen beleid of maatregelen heeft gericht

op EU-migranten. Gemeenten die hier wel actief mee bezig zijn, richten zich in eerste instantie vooral op praktische kwesties die te maken hebben met (tijdelijke) vestiging in de gemeente. De vraag hoe deze migranten succesvol onderdeel kunnen worden van de Nederlandse samenleving komt langzaam in beeld. Gemeenten zien hierbij een taak voor henzelf weggelegd, zo blijkt uit de enquête. Het spreken van Nederlands, het hebben van werk én de acceptatie van EU-migranten door de samenleving zijn belangrijke voorwaarden voor integratie. Daarnaast is het voor EU-burgers belangrijk dat zij hun weg weten te vinden in de (lokale) samenleving. In deze staalkaart presenteren we voorbeelden van instrumenten, maatregelen en initiatieven die kunnen bijdragen aan de integratie van migranten uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa.

Staalkaart voor gemeentelijk beleid

Deze staalkaart is in de eerste plaats bedoeld voor gemeenten die de integratie van EU-migranten in de Nederlandse samenleving willen bevorderen. Gemeenten werken hierbij uiteraard niet alleen. Veel van de voorbeelden in deze staalkaart laten de meerwaarde zien van samenwerking tussen gemeenten en migrantenorganisaties, sleutelfiguren, werkgevers en maatschappelijke organisaties, zoals welzijnsaanbieders en scholen. De invulling van deze samenwerking op het lokale niveau is steeds maatwerk.

Voorbeelden ter inspiratie

Voor het opstellen van deze staalkaart heeft Kennisplatform Integratie & Samenleving goede voorbeelden en ervaringen verzameld uit diverse gemeenten en op verschillende thema's. De staalkaart bevat geen volledig overzicht van alle initiatieven die worden ontwikkeld voor EU-migranten in Nederland. Ook is de staalkaart geen blauwdruk voor 'goed' gemeentelijk integratiebeleid. Wat werkt in een gemeente is immers afhankelijk van de lokale context.

De staalkaart is bedoeld als inspiratiebron: om te informeren, concrete voorbeelden te verspreiden, input te geven voor nieuwe initiatieven op lokaal niveau en te enthousiasmeren. Ook willen we met deze staalkaart de uitwisseling van ervaringen en ideeën tussen gemeenten faciliteren. Waar mogelijk geven we bij de voorbeelden ook de contactinformatie van de betrokken organisatie of medewerker.

Thema's in de staalkaart

Deze staalkaart bevat voorbeelden uit de praktijk op zes thema's die een belangrijke rol spelen bij de integratie van EU-migranten in de Nederlandse samenleving:

1. [Registratie: zicht op de doelgroep als basis voor doelgericht beleid](#)
2. [Wegwijs in Nederland: informatievoorziening](#)
3. [Taal: taallessen ter bevordering van de integratie](#)
4. [Werk: werk vinden en houden](#)
5. [Samen-leven: contacten met Nederlanders](#)
6. [Kinderen van EU-migranten: informatie over gezondheidzorg en onderwijs, en ondersteunen van ouderbetrokkenheid](#)

In vogelvlucht

Het aantal migranten uit Midden-, Oost, en Zuid-Europa is de afgelopen tien jaar sterk toegenomen. Een deel van hen vestigt zich (semi-)permanent in Nederland en zal hier een leven gaan opbouwen. Om dat goed te kunnen doen, hebben zij informatie en soms ook hulp bij praktische zaken nodig. Hier ligt een belangrijke rol voor gemeenten. Samen met migrantenorganisaties, maatschappelijke organisaties en werkgevers kunnen zij de nieuwkomers ondersteunen bij het vinden van een plek in de Nederlandse samenleving.

De voorbeelden in deze staalkaart zijn ingedeeld in zes thema's:

In deze staalkaart presenteren we voorbeelden die gericht zijn op EU-migranten. De informatie, kennis en ervaring die gemeenten opdoen in het beleid gericht op de integratie van EU-migranten in de Nederlandse samenleving is ook relevant voor de instroom van vluchtelingen en andere nieuwkomers.

Registratie

Om gericht beleid voor EU-migranten te kunnen voeren, hebben gemeenten inzicht nodig in de doelgroep. Een aanzienlijk deel van de EU-migranten schrijft zichzelf niet op eigen initiatief in bij de gemeente. Gemeenten kunnen de registratie van EU-burgers bevorderen, bijvoorbeeld door groepsinschrijvingen te organiseren.

Wegwijs in Nederland

Bij aankomst in Nederland hebben EU-migranten veel praktische vragen over het leven in Nederland. Naast betrouwbare informatievoorziening hebben zij soms ook behoefte aan concrete hulp. Een fysiek informatiepunt helpt migranten verder op weg. Belangrijk hierbij is om informatie in eigen taal aan te bieden. Het bereik van informatievoorziening onder EU-migranten wordt vergroot door samen te werken met bijvoorbeeld migrantenorganisaties, uitzendbureaus en welzijnsorganisaties.

Taal

Het beheersen van de Nederlandse taal is cruciaal voor integratie in de Nederlandse samenleving. Informatie over het leren van de Nederlandse taal is echter vaak alleen te vinden in het Nederlands in folders en op websites van de gemeente, of in een beknopte Engelse vertaling. Informatievoorziening over het lokale taalaanbod in ten minste het Engels, en bij voorkeur in verschillende talen, vergroot het bereik. De inzet van migrantenorganisaties en sleutelfiguren helpt om EU-migranten te motiveren Nederlandse taallessen te volgen.

Werk

Werk is in eerste instantie een zaak van werknemers en werkgevers. Veel EU-burgers hebben een baan, maar zij werken relatief vaak met onzekere contractvormen en/of op banen onder hun opleidingsniveau. Initiatieven kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van de lokale economie en een duurzamer arbeidsinzet van EU-burgers door ze een steuntje in de rug te geven of te helpen op hun opleidingsniveau aan het werk te komen.

Samen-leven

Samen leven begint met ontmoeting. Door het land heen zijn veel voorbeelden te vinden van initiatieven die deze ontmoetingen organiseren. Muziek, dans en samen eten zijn laagdrempelige manieren om kennis te maken met elkaar. Het organiseren van gezamenlijke feestmomenten is een goede eerste stap. Voor een meer structurele aanpak zijn langduriger contacten nodig of woonprojecten waarbij EU-migranten middenin de lokale samenleving wonen.

Kinderen van EU-migranten

Het aantal kinderen in Nederland uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa is de laatste jaren sterk toegenomen. Veel ouders en kinderen zijn pas betrekkelijk kort in Nederland en dit levert soms problemen op in de communicatie tussen ouders en leerkrachten. Het aanbieden van taalcursussen voor ouders op de school van hun kind is een manier om ouderbetrokkenheid bij school te vergroten. Scholen bieden ook een ingang om ouders bekend te maken met de Nederlandse jeugdgezondheidszorg en het onderwijssysteem. Dit geldt ook voor migrantenorganisaties en sleutelfiguren.

Registratie

Om gericht beleid voor EU-migranten te kunnen voeren, hebben gemeenten inzicht nodig in de doelgroep. De registratie is hiervoor een belangrijk middel. *“Om te kunnen sturen, zullen we toch gegevens nodig hebben”*, aldus een gemeente met 10.000-20.000 inwoners. Daarnaast hebben EU-migranten recht op het gebruik van voorzieningen en bouwen ze sociale rechten op, op het moment dat zij zich hebben ingeschreven. Bovendien betalen ze mee aan de (gemeentelijke) belastingen op het moment dat ze ingeschreven staan. Ook is het moment waarop EU-burgers zich komen registreren, een goed moment om hen meteen informatie te geven (zie ook thema ‘[wegwijs in Nederland](#)’).

“Om te kunnen sturen, zullen we toch gegevens nodig hebben.”

Een gemeente met 10.000-20.000 inwoners

Er zijn twee manieren van registratie. De EU-burgers die langer dan vier maanden in Nederland verblijven, moeten zich inschrijven in de Basisregistratie personen ([BRP](#)). Diegenen die minder dan vier maanden blijven, kunnen zich inschrijven in de Registratie Niet-Ingezetenen ([RNI](#)). Een aanzienlijk deel van de EU-migranten in Nederland registreert zich echter niet in de BRP. Beschikbare schattingen rondom niet-geregistreerde migranten uit Midden- en Oost-Europa zijn gebaseerd op een [onderzoek](#) met cijfers uit 2010. Volgens deze schattingen is 47% van de migranten uit Midden- en Oost-Europa niet geregistreerd. Dit komt neer op een aantal van bijna 160.000 niet-geregistreerde migranten uit Midden- en Oost-Europa. Over Zuid-Europese migranten zijn geen schattingen bekend.

INSPIRERENDE VOORBEELDEN

In dit hoofdstuk treft u een uitwerking van de volgende voorbeelden:

- [Versnelde groepsinschrijving](#)
- [Pilot Registratie Eerste Verblijfsadres](#)
- [Inschrijving stimuleren](#)

Rol gemeenten

Gemeenten kunnen de registratie van EU-burgers op verschillende manieren organiseren. Bijvoorbeeld via bijeenkomsten waar groepen zich tegelijk kunnen inschrijven. Ook kan de gemeente, eventueel via werkgevers of onderwijsinstellingen, informatie verspreiden over de inschrijving in de RNI/BRP, en EU-burgers motiveren zich in te schrijven. En gemeenten kunnen bij de RNI naar het eerste verblijfsadres vragen (dit is niet standaard, het gebeurt momenteel in pilotvorm), zodat ze na vier maanden kunnen nagaan of de bewoner zich inschrijft in de BRP.

Versnelde groepsinschrijving

EU-migranten die langer dan vier maanden in Nederland verblijven, zijn verplicht zich in te schrijven bij gemeenten in de Basisregistratie personen (BRP). De gemeente Westland heeft in 2011 een vorm van groepsregistratie ontwikkeld die landelijk aandacht krijgt en inmiddels bekend staat als 'de Westlandse methode'.

De gemeente Westland benadrukt dat het zonder betrouwbare cijfers voor gemeenten niet mogelijk is om beleid te vormen. Ook is het voor gemeenten dan niet mogelijk om aan haar wettelijke verplichtingen, bijvoorbeeld met betrekking tot handhaving ten aanzien van woonruimte, te voldoen. Bovendien betalen migranten die zich niet inschrijven geen gemeentelijke belastingen, maar maken wel gebruik van gemeentelijke voorzieningen. De kosten daarvan moet de gemeente dan doorberekenen aan diegenen die wel ingeschreven staan, wat maatschappelijk gezien ongewenst en onjuist is. Om deze en andere beleidsmatige redenen besloot de gemeente Westland om actief in te zetten op het inschrijven van arbeidsmigranten. Omdat het individueel inschrijven van EU-migranten aan de balie van de gemeente teveel tijd zou kosten, heeft de gemeente [gekozen voor groepsregistratie](#) .

De methode houdt in dat jaarlijks ongeveer twintig avond-bijeenkomsten worden georganiseerd door de gemeente Westland. Deze bijeenkomsten vinden plaats bij de gemeente of op locatie bij een werkgever. Tijdens een bijeenkomst kunnen 200 arbeidsmigranten worden ingeschreven. Door de automatisering van de inschrijfformulieren en het slechts invullen van de verplichte categorieën, is de contacttijd per arbeidsmigrant verkort van dertig tot twee minuten.

De bijeenkomsten vinden bewust plaats in de avond, omdat dit beter aansluit bij de wensen van de arbeidsmigranten en de werkgevers.

Voor de samenwerking met werkgevers is in eerste instantie een convenant gesloten met 14 uitzendbureaus die arbeidsmigranten uitzenden in de tuinbouw. Inmiddels werkt de gemeente voor de registratie van arbeidsmigranten samen met ruim 55 werkgevers in de regio. Sinds de eerste groepsinschrijving in juni 2011 heeft de gemeente Westland ruim 12.000 arbeidsmigranten als ingezetene ingeschreven in de BRP. Door de 'Westlandse methode' is het aantal ingeschreven arbeidsmigranten vertienvoudigd ten opzichte van 2011. Hierdoor weet de gemeente beter wie er waar in haar gemeente verblijft en is het actuele inwonersaantal in beeld.

De 'Westlandse methode' is landelijk benoemd tot best practice. De gemeente Westland heeft van de ministeries van BZK (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) en SZW (Sociale Zaken en Werkgelegenheid) de opdracht gekregen om andere gemeenten te leren over deze Westlandse methode van inschrijven. De gemeente Westland geeft workshops die op dit moment door circa 100 gemeenten zijn gevolgd. In totaal hebben voor zover bekend bij de gemeente Westland op dit moment zo'n 30 gemeenten de methode geheel of gedeeltelijk overgenomen.

Contactpersoon gemeente Westland: mw. Anna Jansen
Functie: Senioradviseur Dienstverlening en Arbeidsmigratie
E-mailadres: ajansen@gemeentewestland.nl

MEER INFORMATIE

Beleid voor EU-migranten: [Factsheet gemeente Westland](#)

Pilot Registratie Eerste Verblijfsadres

De pilot Registratie Eerste Verblijfsadres ([REVA](#)) is in januari 2014 van start gegaan in vijf pilot-gemeenten: Den Haag, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen en Westland. Intussen zijn bijna alle RNI-loketten aan de REVA aangesloten. Bij verstrekking van een Burgerservicenummer (BSN) wordt het eerste verblijfsadres gevraagd. De REVA-gemeenten hebben toegang tot de applicatie, waardoor na vier maanden kan worden gecontroleerd op inschrijving als ingezetene in de Basisregistratie personen (BRP).

De initiatiefnemers van de pilot zijn de gemeenten Rotterdam, Den Haag en Westland samen met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW).

De pilot is opgezet om het eerste verblijfsadres te registreren van migranten die zich inschrijven in de RNI. Momenteel is er binnen het huidige systeem van de registratie van niet-ingezetenen namelijk geen mogelijkheid om een (verblijf) adres te registreren. Bekendheid van het eerste verblijfsadres is echter wel nuttig voor gemeenten om te kunnen controleren en handhaven, voornamelijk op woonomstandigheden en registraties.

De betrokken gemeenten ervaren de pilot als een [succes](#) . Zo stelt de gemeente Westland dat de eerste resultaten zeer bemoedigend zijn en de gemeente Den Haag noemt dat de geregistreerde adressen de Haagse Pandbrigade beter in staat stellen handhavend op te treden, bij bijvoorbeeld vermoedens van overbewoning. Daarnaast worden kinderen 'zichtbaar'. Mede naar aanleiding van deze resultaten is de registratie van het eerste verblijfsadres verder uitgerold over de RNI-loketgemeenten. In totaal zijn er [19 RNI-loketgemeenten](#) verspreid over Nederland.

Inschrijving stimuleren

De gemeente kan tijdens het uitvoeren van haar toezicht-taken rond wonen ervoor proberen te zorgen dat migranten zich inschrijven in de BRP. In de gemeente Westland controleert het cluster Bouw- en Woningtoezicht (team Omgevingsvergunningen, Toezicht & Erfgoed) de woningen waar arbeidsmigranten verblijven regelmatig onaangekondigd op rechtmatig gebruik en veiligheid. De bezoektteams bestaan uit toezichthouders van dit team, brandweer- en/of politiemedewerkers en medewerkers van het team Frontoffice Burgerzaken. Het doel van de bezoeken is te controleren of verhuurders hun verantwoordelijkheden nakomen: de veiligheid van de bewoner staat centraal. Daarnaast praat het team met de bewoners van de locatie. Als iemand niet is ingeschreven, dan raden zij dit aan. De gemeente kan ook op een intensievere wijze inschrijving stimuleren, zoals gemeente Waalwijk doet. Ook in deze gemeente gaan toezichthouders BRP op onderzoek uit, bezoeken adressen en geven informatie over inschrijving. In Waalwijk kijken de toezichthouders daarnaast ook of migranten zich daadwerkelijk inschrijven, en gaan anders opnieuw op huisbezoek.

Contactpersoon gemeente Westland: mw. Anna Jansen
Functie: Senioradviseur Dienstverlening en Arbeidsmigratie
E-mailadres: ajansen@gemeentewestland.nl

Contactgegevens gemeente Waalwijk: info@waalwijk.nl

Wegwijs in Nederland

Bij aankomst in Nederland hebben EU-migranten veel praktische vragen over het reilen en zeilen in Nederland. De vragen gaan onder andere over huisvesting, registratie, werk vinden, arbeidsvoorwaarden, uitkeringen en toeslagen, verzekeringen, belastingen en gezondheidszorg. Uit [onderzoek](#) van het Kennisplatform Integratie en Samenleving blijkt dat weinig migranten voordat zij naar Nederland komen actief zoeken naar informatie over het leven in Nederland. Men komt, met andere woorden, niet goed voorbereid. Dit geldt in mindere mate voor hoopopgeleide migranten en studenten: zij zoeken actiever naar informatie en ontvangen deze deels ook via een (toekomstige) werkgever of universiteit.

Eenmaal in Nederland zoeken EU-migranten vaak naar informatie via hun informele netwerk. Zij stellen bijvoorbeeld vragen aan familie of kennissen, en lopen zo het risico onjuiste of onvolledige informatie te krijgen. Ook vragen met name laagopgeleide EU-migranten hulp aan tussenpersonen die soms misbruik maken van hun kwetsbare positie. Specifiek voor arbeidsmigranten die via een uitzendbureau naar Nederland komen, geldt dat zij hun informatie krijgen via dit uitzendbureau dat ook voor werk en onderdak zorgt. Deze constructie maakt hen sterk afhankelijk van de werkgever, wat hun positie kwetsbaar maakt.

Naast goede, betrouwbare informatie (in eigen taal) heeft een deel van de EU-migranten behoefte aan concrete hulp. Bijvoorbeeld bij het vertalen van overeenkomsten, polissen en andere documenten, het aanvragen van een burgerservicenummer en toeslagen of het regelen van een inschrijving

bij de Kamer van Koophandel. Vooral bij lager opgeleide migranten is er vraag naar deze vormen van praktische hulp. Zij hebben extra ondersteuning nodig om hun leven op te bouwen.

Rol gemeenten

De gemeente kan EU-migranten op verschillende manieren wegwijs maken. Zij kunnen (meertalige) informatie zenden via hun website en folders. Dit kan bijvoorbeeld door informatie uit te delen op het moment dat EU-migranten zich [registreren](#) in de Registratie Niet-Ingezetenen (RNI) of de Basisregistratie personen (BRP). Ook kunnen gemeenten ervoor kiezen om een (telefonisch of face-to-face) informatiepunt in te richten waar EU-migranten (bij voorkeur in de taal van hun herkomstland) informatie kunnen krijgen, of doorverwezen worden naar de juiste instantie. Als derde kan de gemeente EU-migranten concrete hulp aanbieden. Bij

INSPIRERENDE VOORBEELDEN

In dit hoofdstuk geven wij voorbeelden op de drie niveaus waarop de gemeente EU-burgers wegwijs kan maken:

- [Informatie verstrekken](#)
- [Fysiek informatiepunt](#)
- [Fysiek informatiepunt, inclusief concrete hulp/ondersteuning](#)

deze laatste optie is het mogelijk om alle individuele vragen van EU-migranten te beantwoorden. De andere opties richten zich (over het algemeen) meer op het verspreiden van landelijke en lokale informatie en het doorverwijzen naar de juiste plek.

Bij elk van de genoemde activiteiten kan de gemeente besluiten dit zelf uit te voeren, een andere organisatie de opdracht geven of aansluiten bij en financieel bijdragen aan een bestaand initiatief van bijvoorbeeld een migrantenorganisatie. Stichting Lize heeft een [digitale sociale kaart](#) gemaakt van bestaande initiatieven van en voor EU-migranten die gericht zijn op het wegwijs maken van (recent aangekomen) EU-migranten in de Nederlandse Samenleving. Hierop staan initiatieven van gemeenten, vrijwilligersorganisaties en (in)formele netwerken en blogspots. Daarnaast is het van belang dat gemeente-ambtenaren op de hoogte zijn van

regelgeving voor EU-burgers en dat zij in staat zijn knelpunten (bijvoorbeeld uitbuiting) te signaleren.

Informatie verstrekken

Gemeenten kunnen migranten op verschillende manieren informatie verstrekken. Wij werken hieronder drie manieren uit: via schriftelijke welkomstpakketten, online via de gemeentewebsite en via evenementen.

WELKOMSTPAKKETTEN VAN DE GEMEENTE

Gemeenten kunnen EU-migranten van informatie voorzien in een 'welkomstpakket' voor EU-migranten die zich bij de gemeente registreren. Dit pakket kan algemene informatie maar ook gemeente-specifieke informatie bevatten over lokale regelgeving, voorzieningen, infrastructuur, e.d.

Een voorbeeld van een gemeente die EU-migranten een welkomstpakket aanbiedt, betreft de gemeente Den Haag. Deze gemeente biedt een informatiepakket aan op het moment dat mensen zich in de RNI (registratie Niet Ingezetenen) inschrijven. Dit informatiepakket is ontwikkeld door stichting [IDHEM](#). Het informatiepakket is verkrijgbaar in vier talen – Pools, Roemeens, Bulgaars en Hongaars – en daarmee een aanvulling op de gemeentelijke website, waar de informatie alleen in het Nederlands en Engels op staat. Het pakket is mede ontwikkeld op basis van gesprekken met organisaties in de stad die te maken hebben met EU-migranten. In het pakket zit onder andere informatie over waar EU-migranten taallessen kunnen volgen.

Ook de regio Noord-Limburg en de gemeente Eindhoven hebben een welkomstpakket voor EU-migranten. In de regio Noord-Limburg krijgen alle migranten die zich inschrijven in

de Basisregistratie personen (BRP) een informatiepakket. In de gemeente Eindhoven krijgen alle migranten die zich inschrijven in de Registratie Niet-Ingezetenen (RNI) een [algemene informatiefolder](#) over rechten en plichten mee en een folder over het [Migranten Informatie Punt Eindhoven](#), waar ze meer informatie en hulp in eigen taal kunnen krijgen.

ONLINE INFORMATIE

De rijksoverheid geeft online generieke informatie over regelzaken, rechten en plichten in Nederland. De informatie is in meerdere talen beschikbaar te vinden via:

- [NewintheNetherlands](#)
- [NewToHolland](#)

Gemeenten kunnen EU-migranten op de aanwezigheid van deze informatie attenderen. De gemeente Den Haag wijst EU-burgers bijvoorbeeld via de [gemeentewebsite](#) op deze informatie.

De gemeente Amsterdam heeft speciaal voor migranten een [Engelstalige website](#) ontwikkeld. Deze website geeft informatie over onder meer het zoeken van werk, taalcurssussen, het onderwijssysteem, gezondheidszorg, vervoer en belastingen.

Hiernaast werken negen publieke omroepen op dit moment samen aan een online platform voor nieuwkomers onder de naam '[Net in Nederland](#)'. Net in Nederland is bedoeld om vluchtelingen, immigranten en expats met on demand media-aanbod wegwijst te maken in de Nederlandse samenleving. De verwachting is dat het platform in mei 2016 van start gaat. Gemeenten kunnen EU-migranten dan ook op dit online platform attenderen.

Amsterdam verwelkomt EU-migranten.
Bron: Gemeente Amsterdam.

Amsterdam verwelkomt EU-migranten.
Bron: Gemeente Amsterdam.

INFORMATIE-EVENEMENTEN

Een andere manier om informatie te zenden, is via informatiebijeenkomsten of rondleidingen. Zo organiseert de gemeente Amsterdam als pilot 'Welcome to Amsterdam' evenementen, [om EU-migranten welkom te heten](#) , praktische informatie te geven met betrekking tot het leven en wonen in de stad en ontmoeting te faciliteren. Een ander pilotproject van de gemeente gericht op EU-burgers is de 'Introduction course Amsterdam'. Deze gratis cursus bestaat uit een reeks van vijf rondleidingen door de stad. In deze cursus leren nieuwkomers over de geschiedenis en de huidige functies van de gebouwen die zij passeren. Daarnaast geven gidsen ook informatie over het onderwijs-systeem, werk en leven in Nederland, gezondheidszorg, financiële zaken en rechten en plichten als burger.

Fysiek informatiepunt

Gemeenten kunnen een fysiek informatiepunt inrichten om EU-migranten van informatie te voorzien en naar de juiste instanties door te verwijzen. De gemeente Westland verzorgt een dergelijk informatiepunt: [het Informatiepunt Arbeidsmigratie](#) (IPA).

Arbeidsmigranten dragen op dit moment voor een groot deel bij aan het in stand houden van de economische kracht van Westland. De gemeente Westland streeft naar een eerlijk woon- en werkklimaat voor al haar inwoners. Vanuit dit streven is het Informatiepunt Arbeidsmigratie (IPA) opgericht. Het hoofddoel van het IPA is de arbeidsmigranten van informatie te voorzien over de rechten en de plichten in Nederland, zodat een goede start gemaakt kan worden met het (tijdelijke) verblijf in Nederland.

Het informatiepunt is drie dagen per week geopend en is gevestigd in het gemeentekantoor in Naaldwijk. Tijdens openingstijden is een medewerker van de gemeente aanwezig om vragen te beantwoorden met betrekking tot bijvoorbeeld wonen, werken en verzekeringen. Inwoners kunnen persoonlijk (op afspraak) bij het informatiepunt terecht, maar kunnen hun vragen ook telefonisch of over de mail stellen. Om de drempel zo laag mogelijk te houden, spreken de medewerkers van het IPA meerdere talen, waaronder behalve Nederlands ook Pools en Engels.

Het IPA is een informatie- en doorverwijspunt. Wanneer een EU-migrant bijvoorbeeld binnenkomt met een vraag over kinderbijslag, vertelt de medewerker van het IPA dat kinderbijslag kan worden aangevraagd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB) en geeft het adres, telefoonnum-

mer en/of link naar de website van de organisatie door. Ook verwijst het IPA EU-migranten door naar taallessen, omdat de gemeente het belangrijk vindt dat arbeidsmigranten die van plan zijn langer te blijven zich ook de taal eigen maken.

De gemeente Westland heeft er bewust voor gekozen geen praktische hulp te bieden bij het informatiepunt, zoals ondersteuning bij het vertalen van brieven of invullen van formulieren. Dit doet de gemeente vanuit de opvatting van de gemeenteraad dat arbeidsmigranten zelfstandig en zelfredzaam dienen te zijn.

Naast e-mails en vragen van EU-migranten die binnenlopen tijdens de openingstijden, komen er bij het IPA gemiddeld zo'n 100 telefoontjes per maand binnen. Tijdens een recent [onderzoek](#) van het Kennisplatform Integratie en Samenleving naar EU-migranten in Nederland is gesproken met Poolse migranten in het Westland. Hieruit blijkt dat deze EU-migranten de mogelijkheid om bij het IPA vragen te stellen in de eigen taal waarderen.

Contactpersoon gemeente Westland: mw. Anna Jansen
Functie: Senioradviseur Dienstverlening en Arbeidsmigratie
E-mailadres: ajansen@gemeentewestland.nl

Fysiek informatiepunt, inclusief concrete hulp/ondersteuning

Het [Migranten Informatie Punt](#) [↗] (MIP) uit Eindhoven is een voorbeeld van een informatiepunt dat daarnaast ook concrete hulp biedt aan EU-migranten. Bij dit informatiepunt kunnen EU-migranten (gratis) in hun eigen taal informatie, advies én ondersteuning krijgen. Het uitgangspunt is dat de EU-migranten zelf de regie houden, maar soms daarbij wel een steuntje in de rug nodig hebben. *“Als je dingen van ze overneemt, dan ontnem je hen hun zelfstandigheid”*, aldus Sonja Driessen, oprichtster van het Migranten Informatie Punt.

Het Migranten Informatie Punt is een vrijwilligersorganisatie en krijgt sinds 2008 subsidie van de gemeente Eindhoven. De gemeente besloot dat er een informatiepunt nodig was om EU-migranten informatie over hun rechten en plichten te geven en waar nodig te ondersteunen. De gemeente koos ervoor het al bestaande informatiepunt van oprichtster Sonja Driessen te ondersteunen vanwege de aanwezige ervaring, het bereik van de doelgroep en de aanwezige kennis van de medewerkers met betrekking tot de regelgeving rondom EU-burgers. Brigit Tunaydin, beleidsmedewerker bij de gemeente Eindhoven vertelt: *“Ik zou andere gemeenten die ook een dergelijk informatiepunt willen inrichten, adviseren om uit te zoeken of ze bij een bestaand informatiepunt kunnen aansluiten.”*

De kernactiviteit van het MIP is het informeren en ondersteunen van EU-migranten. Migranten kunnen met hun vragen bij de spreekuren van het MIP terecht op alle dagen van de week, met uitzondering van zondag. Ook is het MIP vier dagen per week in de avond geopend. De vrijwilligers van het MIP zoeken de vragen uit als ze het antwoord niet direct weten. Voor specifieke vragen, die onder het werkgebied van een andere organisatie vallen, verwijzen zij door naar de betreffende instanties, zoals het Juridisch Loket, het Summa College (Nederlandse taal) en woningcorporatie Wooninc. Het MIP maakt voor de EU-migrant een doorverwijzingsformulier met informatie over de organisatie (openings tijden, adres etc.), welke documenten nodig zijn en een Nederlandse samenvatting van de vraag van de EU-migrant. Gemeentelijke instellingen kunnen doorverwijzen naar de diensten van het MIP. Het MIP biedt tevens ondersteuning aan, zoals hulp bij het invullen van formulieren, vertalen van brieven etc. Daarnaast biedt het informatiepunt een traject naar werk aan, waarin zowel dakloze als niet-dakloze EU-migranten worden geholpen bij hun zoektocht naar een baan. Tot slot werkt het MIP samen met woningcorporaties en de gemeente in huisvestingsprojecten, waarbij het MIP EU-migranten aandraagt voor de beschikbare woningen.

De migranten die bij het MIP aankloppen zijn veelal arbeidsmigranten of laagopgeleide migranten. Zij hebben over het algemeen een concreet probleem waar ze hulp bij nodig hebben. Kennismigranten komen niet langs, zij zoeken meer naar informatie via internet, aldus een geïnterviewde van gemeente Eindhoven.

Volgens het MIP is een goede informatievoorziening in Nederland essentieel, aangezien EU-migranten vaak niet beschikken over de basisinformatie over leven in Nederland. Zij zijn zich er bijvoorbeeld niet van bewust dat zij verplicht zijn een zorgverzekering te hebben. Dit leidt tot problemen, zoals boetes, omdat zij onverzekerd rondlopen.

Naam contactpersoon: mw. Sonja Driessen
Functie: Coördinator Migranten Informatie Punt Eindhoven
E-mailadres: sonja@srada.nl

MEER INFORMATIE:

Beleid voor EU-migranten: [Factsheet gemeente Eindhoven](#) [↗]

“Ik zou andere gemeenten die ook een dergelijk informatiepunt willen inrichten, adviseren om uit te zoeken of ze bij een bestaand informatiepunt kunnen aansluiten.”

Brigit Tunaydin, beleidsmedewerker gemeente Eindhoven

Taal

Het beheersen van de Nederlandse taal is een belangrijke voorwaarde voor participatie in de samenleving. EU-migranten komen meestal naar Nederland om te werken of te studeren, en daarvoor is het spreken van Nederlands niet altijd noodzakelijk. Bovendien weet men bij aankomst meestal nog niet hoe lang het verblijf in Nederland zal duren. Dit zorgt ervoor – tezamen met de drukke banen en wisselende werktijden die EU-migranten vaak hebben – dat het leren van Nederlands te lang wordt uitgesteld, als men zich hier in de praktijk al (voor langere tijd) gevestigd heeft.

Gemeenten en maatschappelijke organisaties constateren dat het lastig is om EU-migranten die de Nederlandse taal niet spreken te bereiken met relevante informatie. Ook in het contact met de school van de kinderen, of met het Centrum voor Jeugd en Gezin, is het niet spreken van de taal een belemmering. [EU-migranten ervaren](#) dat ze de Nederlandse taal niet nodig hebben om te kunnen 'overleven', maar dat het niet spreken van de taal op termijn een grote belemmering wordt voor volwaardige participatie in de Nederlandse samenleving. Diegenen die zich (semi-) permanent vestigen in Nederland merken dat het moeilijk is om een sociaal leven op te bouwen in het dorp of de stad als je geen Nederlands spreekt. Tot slot blijkt het lastig om een baan te vinden die past bij het eigen opleidingsniveau als de taalvaardigheid achterblijft.

Recent SCP-onderzoek laat zien dat de beheersing van de Nederlandse taal toeneemt, naarmate EU-migranten langer in Nederland verblijven. Het volgen van een taalcursus is de

belangrijkste voorspeller voor een toename in de beheersing van de Nederlandse taal. Dit geeft aan dat het van belang is in te zetten op een taalaanbod voor deze groepen.

Rol gemeenten

De gemeente kan verschillende rollen aannemen rondom taalaanbod voor EU-migranten. Allereerst kan de gemeente mensen informeren en motiveren om gebruik te maken van bestaand taalaanbod. Daarnaast kan de gemeente bestaand taalaanbod financieel ondersteunen, bijvoorbeeld van migranten- of vrijwilligersorganisaties. Ten slotte kan de gemeente zelf taalcursussen aanbieden.

Qua informatievoorziening kan de gemeente op het moment van registratie (meertalige) informatie aanbieden over de mogelijkheden een taalaanbod te volgen. Tevens kan de gemeente dit (in meer talen) op de gemeentelijke website aankondigen. Om migranten te motiveren deel te nemen aan bestaand taalaanbod, kan de gemeente samenwerking zoeken met sleutelfiguren of zelforganisaties die het

INSPIRERENDE VOORBEELDEN

In dit hoofdstuk geven wij voorbeelden van wat gemeenten kunnen doen om taallessen voor EU-burgers te ondersteunen of organiseren:

- [Informatie verschaffen over beschikbaar taalaanbod](#)
- [Financieel ondersteunen van taalscholen / organisaties die taallessen aanbieden](#)
- [Zelf aanbieden van taallessen](#)

belang van taalvaardigheid uitdragen. Of samenwerking met werkgevers zoeken rondom het Taalakkoord om het vergroten van de taalvaardigheid op de werkvloer te stimuleren. Aansluiting zoeken bij het werk kan helpen, omdat mensen dan onder of direct na werktijd op het werk een taallessen kunnen volgen. Indien een gemeente ervoor kiest om zelf taallessen aan te bieden, moet zij nadenken wie in aanmerking komt voor het taalaanbod. Om de beschikbare middelen efficiënt in te zetten en concurrentie met private aanbieders tegen te gaan, kan de gemeente ervoor kiezen om een inkomensdrempel in te stellen. Ook kan de gemeente overwegen om andere toelatingscriteria te gebruiken, zoals de motivatie van de deelnemer en het perspectief op een lang(er) verblijf in Nederland.

Om taalcursussen zo goed mogelijk te laten aansluiten bij de leefwereld en vragen van migranten, kan de gemeente

voor een praktische insteek kiezen. Bijvoorbeeld een taal cursus waarin ook aandacht is voor het zoeken van werk of het bijhouden van administratie. Verder kan de gemeente ook rekening houden met de flexibele werktijden van migranten, door hen bijvoorbeeld mogelijkheden te bieden tot multimedial leren of ondersteuning te geven vanuit taalvrijwillige cursisten buiten de reguliere lestijden om. Tot slot is monitoring van belang om inzicht te krijgen in de effectiviteit van en tevredenheid met de taal cursus.

Informatie verschaffen

Er zijn gemeenten die EU-migranten informeren over het taalaanbod in de regio op het moment dat zij zich inschrijven bij de gemeente. Zo geeft stichting [IDHEM](#) [☞] EU-migranten in Den Haag desgevraagd informatie over het beschikbare taalaanbod, tijdens de spreekuren van de stichting. Een andere manier is om migranten via een folder te informeren over het taalaanbod. Zo heeft de regio Noord-Limburg een folder uitgebracht: [‘Het leren van de Nederlandse taal en meer’](#) [☞], waarin het hele taalaanbod in de regio is weergegeven. Deze folder is ook in het Pools uitgebracht, omdat de meeste EU-migranten in de regio Noord-Limburg uit Polen afkomstig zijn.

Tot slot wordt er ook in bijeenkomsten informatie gegeven over het taalaanbod in de gemeente. De gemeente Amsterdam doet dit in bijeenkomsten die worden georganiseerd in het kader van het [Local Welcoming Policies](#) [☞] project. De regio Noord-Limburg informeerde migranten over het taalaanbod op de georganiseerde bijeenkomsten in het kader van de [pilot participatieverklaring](#) [☞]. Op deze bijeenkomsten (waar in totaal ongeveer 200 Polen aanwezig waren) werden tevens vijf filmpjes vertoond die breed gericht waren op kennismaking met de Nederlandse samenleving, maar deels als doel hadden Poolse migranten te stimuleren de Nederlandse taal te leren. In de filmpjes vertellen Poolse migranten (in het Pools met Nederlandse ondertiteling) over hun eigen ervaringen en geven zij tips aan Poolse nieuwkomers in Nederland. De filmpjes zijn speciaal gemaakt in het kader van de pilot participatieverklaring en alleen gebruikt tijdens deze bijeenkomsten. Er is gekozen voor het maken van filmpjes in het Pools met Nederlandse ondertiteling om niet te hoeven tolken bij de bijeenkomsten en omdat filmpjes meer sprekend en direct inzetbaar zijn.

Contactpersoon regio Noord-Limburg: de heer Bert Peterse
Functie: Adviseur team Maatschappelijke Ontwikkeling
E-mail: Bert.Peterse@peelenmaas.nl

Financieel ondersteunen van taalscholen / organisaties die taallessen aanbieden

Er zijn verschillende gemeenten die taalscholen of organisaties die taallessen aanbieden financieel ondersteunen. Zo heeft de gemeente Den Haag 'Taal in de Buurt' [🔗](#) opgericht, waarin organisaties die taallessen aanbieden aanspraak kunnen doen op financiële ondersteuning van de gemeente. De gemeente Kampen financiert de [taalschool](#) [🔗](#) van Stichting Welzijn in Kampen.

TAAL IN DE BUURT

Het doel van Taal in de buurt is het aanbieden van laagdrempelig taalonderwijs voor Hagenaars die mee willen doen en de Nederlandse taal niet beheersen. Taal is een belangrijk instrument om te kunnen participeren. Het biedt betere toegang tot de arbeidsmarkt, algemene voorzieningen, cultuur en de sociale omgang met andere bevolkingsgroepen. Voor veel mensen is Taal in de buurt de eerste stap naar het leren van de Nederlandse taal.

Een Taal in de buurt traject bestaat uit 20 bijeenkomsten van circa 2 uur. Een traject kan bestaan uit twee mogelijkheden. De eerste mogelijkheid is een informeel traject, gericht op conversaties voor laaggeletterde mensen. De nadruk in dit traject ligt op het spreken van de Nederlandse taal in groepjes van 8 tot 10 personen, onder begeleiding door een getrainde vrijwilliger. De tweede mogelijkheid is NT2 lessen onder begeleiding van een gekwalificeerde NT2 docent. De NT2 klassen hebben een groepsgrootte van 15 tot 20 mensen.

In de praktijk blijken het vaak migrantenorganisaties te zijn die aanvragen indienen voor het verzorgen van een leslokaal van Taal in de buurt.

TAALSCHOOL STICHTING WELZIJN

Stichting Welzijn in Kampen, afdeling Vluchtelingen- en Migrantenwerk, heeft een taalschool opgericht in de gemeente, omdat de stichting taallessen voor iedereen toegankelijk wil maken.

De taalschool is van oorsprong ontstaan om jonge asielzoekers die in de lokale opvang lang moesten wachten op hun verblijfsvergunning een nuttige dagbesteding te bieden. Jaren later, toen veel Poolse migranten zich vanwege werkgelegenheid vestigden in de regio Kampen, kwam de vraag van uitzendbureaus en werkgevers om ook deze groep Nederlandse les te geven.

De taalschool biedt onder andere taalcursussen aan voor migranten die niet hoeven in te burgeren, maar voor wie taallessen vanuit praktisch en sociaal oogpunt wel handig zijn. *"Bijvoorbeeld voor personen uit Oost-Europa die voor werk of hun gezin naar Nederland komen"*. Stichting Welzijn is geen gecertificeerde inburgeringsaanbieder waarbij een inburgeringsdiploma kan worden gehaald. De stichting wil diegenen die door verschillende omstandigheden buiten de boot vallen, echter toch een laagdrempelige mogelijkheid bieden om de Nederlandse taal te leren.

De taalschool van Stichting Welzijn heeft een avondklas die speciaal is opgezet voor migranten uit bijvoorbeeld (Oost-)Europa, die overdag werken in de omgeving van de gemeente Kampen. De avondklas biedt twee keer per week basislessen Nederlands aan, als een eenjarig traject. Daarna kunnen cursisten eventueel doorstromen naar een reguliere opleiding voor een inburgeringsexamen. De kosten voor de taalschool zijn 35,00 euro (exclusief kosten lesboeken) per lesseizoen.

In de lessen wordt gelezen, geschreven en veel gepraat. Er wordt gewerkt met vaste leerprogramma's, maar ook wordt er aangesloten bij vragen van de cursisten en bij de actualiteit. In de lessen wordt tevens aandacht besteed aan het leren kennen en eigen maken van de Nederlandse cultuur, de gewoontes en regels. Dat soort dingen leer je volgens de coördinator van de taalschool juist in een ontspannen sfeer door er met elkaar over te praten.

De taalschool werkt samen met verschillende partijen in de gemeente Kampen. Uitzendbureaus, werkgevers en re-integratieconsulenten van de gemeente wijzen migranten op het bestaan van de taalschool. Zoals veel succesvolle ondernemingen, begon ook de taalschool van Stichting Welzijn in Kampen in het klein. Nu kent de 'school' gemiddeld 80 cursisten, verdeeld over verschillende niveaus. De tip die Stichting Welzijn wil meegeven aan andere gemeenten die iets soortgelijks willen organiseren, betreft: *"Je taalschool staat of valt met enthousiaste vrijwilligers. Daarnaast is het belangrijk een visie te hebben, alsook een niveau opbouw, zodat niet alle niveaus door elkaar zitten"*.

Contactpersoon taalschool Stichting Welzijn:

mw. Esther de Ruiter

Functie: Sociaal cultureel werker

E-mailadres: info@welzijnkampen.nl

"Je taalschool staat of valt met enthousiaste vrijwilligers."

Stichting Welzijn

Zelf aanbieden van taallessen

Een gemeente die zelf verschillende gratis taallessen aanbiedt aan migranten, is Amsterdam: *“We willen dat migranten zich welkom voelen in de stad. Beheersing van de Nederlandse taal en kennis van Amsterdam zijn daarvoor belangrijk. EU-migranten zijn een waardevolle toevoeging voor Amsterdam en we willen hen begeleiden middels taalonderwijs, informatie en rondleidingen door de stad.”*

Voor de gemeente Amsterdam is het belangrijk dat het taalaanbod effectief wordt ingezet en dat het op de juiste plek terecht komt: bij diegenen die gemotiveerd zijn (een deel van de EU-migranten stopt voortijdig met de cursus), lang(er) in Nederland willen blijven en die de cursus niet zelf kunnen bekostigen. Op deze wijze kan de gemeente haar (beperkte) financiële middelen zo effectief mogelijk inzetten. EU-migranten kunnen de taalcursus van de gemeente volgen vanaf het moment dat zij minstens zes maanden in Amsterdam geregistreerd staan. *“Als je net in de stad woont, moet je zoveel regelen en opstarten dat de taallessen er vaak bij inschieten”*, aldus de gemeente. Ook heeft de gemeente onlangs een selectie-instrument ontwikkeld dat kostenefficiënt is en op eenvoudige wijze kan selecteren wie qua inkomen (niet) in aanmerking komt voor het gratis aanbod. De selectie vindt plaats doordat de gemeente inwoners die gebruikmaken van de bijzondere kostenvergoedingsregeling van de Belastingdienst (30% regeling) uit sluit van het gratis taalaanbod.

Deze regeling is een belastingfaciliteit om de extra territoriale kosten, zoals het zoeken van huisvesting, een geschikte school voor de kinderen of de kosten voor een taalcursus, die buitenlandse werknemers (voornamelijk expats) maken als ze naar Nederland komen, onbelast te vergoeden. De gemeente verwijst deze mensen door naar het overige taal-aanbod in de gemeente.

De gemeente Amsterdam voert intakegesprekken met deelnemers aan het gratis taalaanbod om te bepalen op welk niveau zij kunnen instromen. De deelnemers hebben (meestal) drie keer per week les. Het bijzondere aan de taalcursussen van de gemeente is dat een deel ervan context gebonden is. In thematische taalcursussen leren en oefenen deelnemers de taal aan de hand van doelgerichte competenties. Zo zijn er cursussen gericht op persoonlijke financiële administratie, en een cursus die specifiek gericht is op de buurt en opvoeding. De themagerichte cursussen worden afhankelijk van de vraag vormgegeven. De cursus persoonlijke financiële administratie ontwikkeld naar aanleiding van een verzoek van de afdeling Armoede van de gemeente Amsterdam. Deze afdeling constateerde dat veel mensen met taalachterstanden in de financiële problemen kwamen en kwam met het verzoek om via een taalcursus met aandacht voor financiën hier preventief op in te zetten.

MEER INFORMATIE

Beleid voor EU-migranten: [Factsheet gemeente Amsterdam](#)

Taallessen aan EU-burgers in Amsterdam.
Bron: Gemeente Amsterdam.

“Als je net in de stad woont, moet je zoveel regelen en opstarten dat de taallessen er vaak bij inschieten”

Gemeente Amsterdam

Werk

Het merendeel van de EU-burgers dat naar Nederland komt, komt voor [werk](#) . Van de Polen komt 70% naar Nederland voor werk, en onder de Bulgaren en Roemenen liggen deze percentages op respectievelijk 60% en 56%. Ook Zuid-Europese migranten migreren voornamelijk op zoek naar werk en betere economische perspectieven. Andere migratiemotieven zijn veelal gezin of studie.

Eenmaal in Nederland vinden veel EU-migranten werk. Polen in de arbeidzame leeftijd (15-74 jaar) hebben zelfs vaker werk dan autochtonen: 71 tegenover 68 procent ([CBS, 2015](#)). Op landelijk niveau krijgen vooral kwesties rond de arbeidsomstandigheden van EU-migranten (terechte) aandacht, zoals het tegengaan van de uitbuiting van EU-migranten en het werken met [schijnconstructies](#) . In deze staalkaart staat echter de integratie van EU-migranten in de Nederlandse samenleving centraal. Binnen het thema werk kijken we hier naar de vraag: lukt het EU-migranten ook op langere termijn een baan te behouden en welke ondersteuning kunnen gemeenten hierin bieden?

Uit gegevens van het CBS blijkt dat migranten uit Polen, Roemenië en Bulgarije die tien jaar in Nederland zijn, het vaakst actief zijn op de arbeidsmarkt, vergeleken met andere migrantengroepen (uit VS, Canada, Japan, de 'klas-sieke' migrantengroepen en vluchtelingen): ongeveer 60% van de Oost-Europese migranten heeft na tien jaar inkomen uit arbeid. EU-migranten vinden dus redelijk makkelijk een baan in Nederland. Vaak zijn het echter onzekere banen met nulurencontracten en andere onzekere contractvormen

(uitgezonderd van diegenen die in het internationale circuit werken). Bij verlies van hun baan, zoeken [EU-migranten](#) vooral via sociale netwerken naar een nieuwe baan. Een deel van de migranten werkt ongeregistreerd in het informele circuit en komt pas in beeld bij gemeenten op het moment dat ze geen werk meer kunnen vinden. Niet altijd hebben ze dan de vaardigheden om aan een nieuwe baan te komen. Ook werken de recente migranten relatief vaak in banen aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Een groot deel van hen werkt dan ook onder het eigen opleidingsniveau. Bij het vinden van een betere baan ondervinden zij hinder van het feit dat zij geen of onvoldoende Nederlands spreken. Daarnaast blijkt het soms lastig om diploma's en werkervaring opgedaan in het land van herkomst voor Nederlandse werkgevers mee te laten tellen. Hiermee blijft er arbeidspotentieel liggen. Ook kunnen werkgevers onbekend zijn met de groep EU-migranten, waardoor migranten uit Oost- en Zuid-Europa minder makkelijk aan een baan komen.

Rol gemeenten

Werk is vooral een zaak tussen werknemers en werkgevers. Gemeenten hebben een wettelijke taak op het moment

INSPIRERENDE VOORBEELDEN

In dit hoofdstuk geven wij voorbeelden van de verschillende acties die gemeenten kunnen ondernemen om EU-migranten te ondersteunen bij het vinden en behouden van werk.

- [Ondersteuning bij werk zoeken](#)
- [Duale trajecten](#)
- [Thematische taalcursus over werk](#)

dat een inwoner geen werk (meer) heeft (Participatiewet). Er zijn een aantal factoren die EU-migranten helpen bij het vinden en behouden van een baan en bij het doorgroeien naar een hogere functie. Allereerst is daarbij de [taal](#) van belang, zoals wij ook beschreven in het hoofdstuk over taal. Daarnaast is het van belang dat EU-migranten inzicht hebben in de Nederlandse arbeidsmarkt en welke eisen en omgangsnormen er gelden. Gemeenten kunnen hier informatie over geven, bijvoorbeeld gecombineerd met taallessen. Ook is diplomawaardering van belang. Daarmee samenhangend moeten EU-migranten weten hoe ze hun werkervaring in land van herkomst kunnen vertalen naar de Nederlandse situatie en werkgevers moeten weten hoe ze dergelijke werkervaring kunnen beoordelen. Gemeenten kunnen EU-burgers helpen met het opstellen van een cv. De gemeente Amsterdam biedt dit bijvoorbeeld aan op de zogenoemde '[Welcome to Amsterdam event's](#)', die de gemeente voor EU-migranten organiseert.

Ondersteuning bij werk zoeken

Vrijwilligersorganisatie [Migranten Informatie Punt \(MIP\)](#) uit Eindhoven is een informatiepunt dat informatie en concrete hulp biedt aan EU-migranten. Het MIP krijgt subsidie van de gemeente Eindhoven. De organisatie biedt EU-migranten die werkloos zijn een Traject naar Werk aan. Het traject wordt aangeboden aan werklozen die dakloos zijn en aan mensen met een woning.

Het MIP biedt de dakloze cliënten onderdak aan gedurende een drie weken durende traject naar werk. *“Het is heel moeilijk om te solliciteren als je dakloos bent. Je wilt een douche kunnen nemen voor je op sollicitatiegesprek gaat”,* aldus Sonja Driessen, oprichtster van het MIP. In het traject naar werk helpen consulenten van het MIP de EU-migranten met het opstellen van een curriculum vitae met daarin al hun competenties, werkervaring, etc. De dakloze cliënten krijgen vervolgens twintig cv's mee die ze bij uitzendbureaus moeten uitdelen. *“Wij weten al dat de kans klein is dat dit iets oplevert. Maar voor we verder helpen, moeten we weten of iemand gemotiveerd is om een baan te zoeken. Want als iemand niet gemotiveerd is, kan je die persoon niet helpen,”* licht Driessen deze werkwijze toe. Indien de cliënten de cv's inderdaad hebben verspreid, krijgen ze de tip en hulp om via internet verder te zoeken. Daarnaast belt het MIP in het eigen netwerk (van werkgevers, uitzendorganisaties etc.) rond om werk te zoeken. Zij brengen vervolgens de cliënt in contact met de welwillende werkgever, zonder te zeggen dat er al contact is geweest met het MIP. *“Dat doen we bewust. We willen cliënten helpen hun zelfvertrouwen terug te krijgen. Ik heb gesolliciteerd, en ik heb zelf die baan gevonden.”*

Voor de cliënten die niet dakloos zijn, is een minder intensief traject ingericht. Zij krijgen hulp bij het opstellen van hun cv en kunnen bij het MIP gebruik maken van internet om vacatures te zoeken en ook kunnen ze, waar nodig, advies vragen aan de consulenten van het MIP.

Naam contactpersoon: mw. Sonja Driessen

Functie: Coördinator Migranten Informatie Punt Eindhoven

E-mailadres: sonja@srada.nl

“Het is heel moeilijk om te solliciteren als je dakloos bent. Je wilt een douche kunnen nemen voor je op sollicitatiegesprek gaat”

“..voor we verder helpen, moeten we weten of iemand gemotiveerd is om een baan te zoeken.”

Sonja Driessen, coördinator van het MIP

Duale trajecten

In de regio Noord-Limburg hebben de gemeenten Peel en Maas, Horst aan de Maas, Venray, Venlo en Leudal een samenwerkingsverband [‘het belang van arbeidsmigranten’](#), waarin ze het thema arbeidsmigranten regionaal oppakken. Het samenwerkingsverband zet zich in voor de integratie en participatie van arbeidsmigranten in de regio Noord-Limburg. Binnen dit samenwerkingsverband is de gemeente Peel en Maas verantwoordelijk voor het Sociaal Maatschappelijk domein. In dit kader is een traject Taal & Werk opgericht.

Het traject Taal & Werk bestaat uit twee onderdelen: een voortraject taal/taalactivering en een BBL-traject (Beroeps Begeleidende Leerweg). Aan arbeidsmigranten die voor een langere tijd in Nederland blijven wordt een scholings-traject aangeboden: de Beroeps Begeleidende Leerweg (BBL). Vóór aanvang van het BBL-traject wordt een taal-traject aangeboden. De provincie Limburg financiert dit voortraject. Hiernaast wordt van de deelnemers een eigen bijdrage verlangd. In de taallessen wordt aandacht besteed aan werknemersvaardigheden en cultuur op de werkvloer. De deelnemers krijgen persoonlijke begeleiding en advies bij knelpunten waar zij op het werk tegenaan lopen. In sommige gevallen bemiddelt de taalaanbieder ook tussen de werkgever en de werknemer.

“In de praktijk zien we dat arbeidsmigranten vaak niet verder komen op de arbeidsmarkt omdat ze de taal niet kennen en omdat ze de weg niet weten.”

Gemeente Peel en Maas

De BBL-opleiding is gericht op het behalen van een MBO-diploma. In dit geval is dat een niveau 1 opleiding (AKA). Tijdens de BBL-opleiding krijgen de deelnemers informatie over onder andere omgaan met chemische stoffen, EHBO en het besturen van een heftruck. De deelnemers leren de Nederlandse taal beter, worden zelfredzamer en staan sterker op de Nederlandse arbeidsmarkt.

Na succesvolle afronding van het BBL-traject kunnen de migranten indien gewenst doorstromen naar verschillende vervolgopleidingen. Het uiteindelijke doel is het ondersteunen van de regionale economie door zorg te dragen voor personeel met de juiste kwalificaties en voldoende Nederlandse taalbeheersing. De gemeente Peel en Maas bereidt momenteel een speeddate voor tussen mensen aan het einde van de BBL-opleiding en vertegenwoordigers van werkgevers in de gemeente. Deze gemeente licht toe: *“In de praktijk zien we dat arbeidsmigranten vaak niet verder komen op de arbeidsmarkt omdat ze de taal niet kennen en omdat ze de weg niet weten. Door taallessen aan te bieden, arbeidsmigranten Nederlandse certificaten te laten halen tijdens de BBL-opleiding en contacten tussen de arbeidsmigranten en werkgevers tot stand te brengen, willen we de kennis en vaardigheden die bij de arbeidsmigranten aanwezig zijn beter matchen met de behoeften van de regionale arbeidsmarkt. We zien dat arbeidsmigranten met een HBO-niveau of hoger soms lange tijd ‘vastzitten’ in laaggeschoolde banen. Dat is niet goed voor mensen zelf, maar ook niet voor de regionale economie. We willen dit arbeidspotentieel graag benutten voor de regio.”*

Inmiddels heeft de Onderwijsinspectie laten weten dat de BBL-opleiding niet voor deze doelgroep kan worden bekostigd door het Rijk. Het traject van de huidige 16 deelnemers wordt afgemaakt en bekostigd door de MBO-instelling. De gemeente Peel en Maas ziet een duidelijke meerwaarde van het Taal & Werk traject voor EU-migranten in de regio en kijkt naar andere mogelijkheden van toekomstbestendige financiering.

Contactpersoon gemeente Peel en Maas:

de heer Bert Peterse

Functie: Adviseur team Maatschappelijke Ontwikkeling

E-mail: Bert.Peterse@peelenmaas.nl

Thematische taalcursus over werk

De gemeente Amsterdam biedt gratis [taallessen](#) aan aan EU-burgers en andere Amsterdammers. Veel van deze cursussen hebben een thematische inslag, bijvoorbeeld op gebied van werk. In de cursussen is aandacht voor het vinden van werk en het behouden van werk. Cursisten leren vacatures te lezen, sollicitatiegesprekken te voeren en bijvoorbeeld hoe ze functioneringsgesprekken moeten voeren. Deze combinatie van taal en handvatten voor het dagelijks leven werkt goed, aldus de gemeente: *“Bij de thematische cursussen leer je eigenlijk veel meer dan bij de gewone cursussen. Je kan niet heel lang wachten tot je het lagere school niveau hebt bereikt. Want je moet morgen met je kind naar school, je hebt volgende week een sollicitatie en tussendoor moet je nog even naar de dokter.”*

Samen-leven

EU-migranten die langere tijd in Nederland wonen, zoeken naar hun plek in de (lokale) samenleving. Uit [onderzoek](#) blijkt dat gemeenten (het bevorderen van) acceptatie van EU-migranten in de Nederlandse samenleving als belangrijke opgave zien. Zij uiten zorgen over de integratie van EU-migranten die langer in Nederland blijven.

De samenleving heeft hierin een verantwoordelijkheid: huidige inwoners van de gemeente en nieuwkomers zouden in goede harmonie met elkaar moeten kunnen leven. Uit [onderzoek](#) blijkt echter ook dat EU-migranten het lastig vinden om een sociaal leven in dorp of stad op te bouwen. Daarnaast ervaren sommigen discriminatie en hebben het gevoel niet welkom te zijn. Aan de andere kant hebben EU-migranten de verantwoordelijkheid om contacten te zoeken met de (lokale) samenleving. Om dit te stimuleren, hebben dertien gemeenten in 2013-2014 geëxperimenteerd met de pilot participatieverklaring. Het doel van de participatieverklaring is nieuwkomers die hier voor langere tijd willen blijven welkom heten en ze bewust maken van wat Nederland van hen verwacht. Uit de [pilot met de participatieverklaring](#) is gebleken dat vooral het element van verwelcoming aanspreekt en dat een deel van de EU-migranten die hebben deelgenomen aan de pilot zich voor actiever te worden in hun gemeente, bijvoorbeeld door lid te worden van een lokale vereniging.

Rol gemeenten

Gemeenten kunnen het samen-leven actief bevorderen door middel van het uitvoeren of ondersteunen van

projecten gericht op het met elkaar in contact brengen van EU-migranten en autochtone inwoners. Ook kan de gemeente het gebruik van bestaande algemene voorzieningen die immers voor alle inwoners bedoeld zijn bevorderen. De gemeente kan gericht informatie aanbieden aan EU-migranten over voorzieningen, zoals de bibliotheek, sportfaciliteiten en het lokale verenigingsleven. Door samenwerking met allerlei maatschappelijke organisaties en migrantenorganisaties wordt het bereik vergroot. Gemeenten kunnen ook overwegen om het participatieverklaringstraject, dat sinds begin 2016 een verplicht onderdeel van de inburgering is voor inburgeringsplichtige nieuwkomers ook aan te bieden aan EU-migranten. De gemeente kan daarnaast actief een laagdrempelige plek onder de aandacht brengen waar ook EU-migranten een melding kunnen doen als zij geconfronteerd worden met discriminatie. Ook kunnen gemeenten eventueel aandacht besteden aan cultuursensitief werken en medewerkers hierop trainen. Tot slot kunnen gemeenten meer bekendheid creëren tussen groepen door bijvoorbeeld een tentoonstelling te organiseren of een boekje te maken met toegankelijke informatie over verschillende culturen, zoals het 25 verschillen boekje van de regio Noord-Limburg.

INSPIRERENDE VOORBEELDEN

De gemeente kan op verschillende niveaus het contact tussen groepen stimuleren. In deze staalkaart werken we de volgende voorbeelden uit:

- [Feestmoment](#)
- [Structurele contacten](#)
- [Woonprojecten](#)

Feestmoment

Om contact tussen Nederlanders en EU-migranten te stimuleren, zijn in sommige gemeenten eenmalige evenementen georganiseerd (veelal door vrijwilligers of welzijnsorganisaties) die draaien om samen eten, drinken en dansen. Het idee achter deze evenementen is dat dit soort feestmomenten voor verbinding zorgt tussen bewoners omdat men elkaars cultuur en gebruiken leert. Gemeenten kunnen onderling contact stimuleren door het organiseren of subsidiëren van dergelijke evenementen. Ook kan de gemeente een rol spelen in het beschikbaar stellen van een locatie of een vergunning. Voorbeelden van evenementen die draaien om samen eten en drinken en van elkaars cultuur te leren, betreffen:

- [Oogstdankviering](#) (Horst aan de Maas)
- Poolse kinderdag en folklore op wijkfeesten (Schiedam)
- [Nederlands-Poolse kerstmarkt en Paasfeest](#) (Den Haag)

OOGSTDANKVIERING HORST AAN DE MAAS

Op 8 september 2013 heeft de Limburgse Land- en Tuinbouwbond (LLTB) een oogstdankviering ([Poolse feestdag](#)) georganiseerd in de Merthall te Horst, die vroeger ook echt dienst deed als markthal voor de boeren. Als thema was gekozen voor 'verbinding' tussen product, ondernemer en werknemer. De dienst werd afwisselend in het Nederlands en Pools opgedragen en bevatte een combinatie van Nederlandse en Poolse gewoonten. Er waren 'etalages' gemaakt om de bezoekers een indruk te geven van de agrarische productie in de regio Horst-Venlo. Verder werden er kleine hapjes aangeboden door de Poolse gemeenschap.

Contactpersoon Centrummanagement Horst:
de heer Jan Nabben
Functie: Voorzitter
E-mailadres: jannabben@hotmail.com

Oogstdankviering. Bron: [Omroep Reindonk](#)

WIJKFEESTEN EN POOLSE KINDERDAG SCHIEDAM

In Schiedam heeft het Nederlands-Pools Centrum voor Cultuur en Educatie (NPC) een 'Poolse' kinderdag georganiseerd, waarin Poolse en Nederlandse kinderen samen kwamen. Verder hebben Poolse kinderen Poolse folklore laten zien op de wijkfeesten in Schiedam. Op de wijkfeesten hebben de kinderen tijdens optredens met dans en zang over Polen kunnen vertellen.

Contactpersoon SWS Welzijn: mw. Rony Haque
Functie: Wijkwerker
E-mailadres: haque@wotschiedam.nl

NEDERLANDS-POOLSE KERSTMARKT EN PAASFEEST DEN HAAG

In Den Haag organiseerde de werkgroep [Razem](#) (dit is Pools voor 'samen') activiteiten zoals een paasfeest en een kerstmarkt. Op de Nederlands-Poolse kerstmarkt die in 2013 werd georganiseerd, waren diverse kraampjes aanwezig en ook werden er hapjes en drankjes geserveerd. Volwassenen konden een kerststukje maken, er waren activiteiten voor kinderen en ook de kerstman was aanwezig.

Nederlands-Poolse kerstmarkt. Bron: [Gera Nieland](#)

Structurele contacten

Om structureel contact tussen Nederlandse bewoners en EU-migranten te stimuleren, kan de gemeente bijvoorbeeld opdracht geven tot of subsidie verstrekken aan langer lopende projecten. In regio Noord-Limburg worden meerdere structurele projecten en activiteiten uitgevoerd die gericht zijn op het bevorderen van sociale contacten tussen Poolse migranten en Nederlandse inwoners. Twee voorbeelden daarvan zijn het [Kumpelproject](#) en het Goedendagproject.

KUMPELPROJECT

Het [Kumpelproject](#) wordt uitgevoerd door welzijnsorganisatie Synthese in Noord-Limburg. Vanaf 2015 nemen gemeenten Peel en Maas, Venray en Horst aan de Maas deel aan dit project. In het Kumpelproject worden Poolse inwoners die voor langere tijd in Nederland willen blijven, gedurende zes maanden gekoppeld aan een Nederlandse vrijwilliger om samen activiteiten te ondernemen en te leren van elkaar. De koppels ondernemen minimaal één keer per twee weken een leuke activiteit. Hierdoor vergroot de Nederlandse woordenschat van de Poolse deelnemer en komt hij of zij in contact met de buurt. Bovendien kan zo een barrière worden weggenomen die is ontstaan door de wederzijdse beeldvorming en het taal- en cultuurverschil.

“Mensen raken echt betrokken bij hun kumpel (maatje).”

Gemeente Peel en Maas

Het Kumpelproject wordt gefinancierd door de provincie Limburg. De ervaringen van de gemeente Peel en Maas met het project zijn positief. *“Mensen raken echt betrokken bij hun kumpel (maatje). Als de formele match na een half jaar stopt, houden veel kumpels toch contact met elkaar. Er ontstaan zo langdurige sociale contacten. Bij de opening van het nieuwe gemeentehuis in Panningen heeft een aantal Kumpels zichzelf gepresenteerd. Dat was een goede manier om het project onder de aandacht te brengen.”*

GOEDENDAGPROJECT

Het Goedendagproject is een ander project dat is opgezet in de gemeenten Peel en Maas, Venray en Horst aan de Maas. Het project is opgericht in 2015 en had als doel Polen en Nederlanders kennis te laten maken met elkaars gewoonten. Een onderdeel van het project was het wederzijds aanleren van het Poolse én het Nederlandse woord ‘Goedendag’. Na enkele voorbereidende bijeenkomsten met zowel Nederlandse als Poolse inwoners en een vrijwillige tolk vond in mei 2015 een gezamenlijke barbecue plaats, waaraan zowel Poolse als Nederlandse inwoners deelnamen. Tijdens deze bijeenkomst zijn er nieuwe ideeën ontstaan voor andere gezamenlijke activiteiten in de toekomst.

De gemeente Peel en Maas licht toe: *“We zien dat de interesse voor de Poolse gemeenschap bij de inwoners in de regio groeit. Er komt steeds meer aandacht voor het feit dat de Poolse gemeenschap hier is en dat we als regio hier ook een belang bij hebben. Belangrijk is het leggen van verbindingen: mensen met elkaar in contact brengen. Hiervoor moet je weten wie de sleutelfiguren in de gemeenschap zijn en tijd investeren om vertrouwen op te bouwen. Verwacht niet dat je sociale contacten tussen verschillende groepen burgers morgen geregeld hebt. Het is ook gewoon een kwestie van*

doen: mouwen opstropen en gaan. Je zult moeten. Het is uitproberen wat in jouw gemeente wel werkt en wat niet. En accepteren dat dingen soms niet lukken of anders lopen dan je dacht en dan niet meteen stoppen.”

Contactpersoon gemeente Peel en Maas:

de heer Bert Peterse

Functie: Adviseur team Maatschappelijke Ontwikkeling

E-mail: Bert.Peterse@peelenmaas.nl

MEER INFORMATIE

Beleid voor EU-migranten: [Factsheet gemeente Peel & Maas](#)

Woonprojecten

Gemeenten kunnen het contact tussen verschillende groepen ook stimuleren door projecten waarin gemengd wonen wordt georganiseerd. Twee voorbeelden hiervan zijn de Genderhof van de gemeente Eindhoven en de mid-stay accommodaties in de regio Noord-Limburg.

GENDERHOF

De [Genderhof](#) is een initiatief van corporatie Wooninc, stichting Srada en gemeente Eindhoven. De huisvesting betreft een voormalig verzorgingshuis, dat is herbestemd tot 190 zelfstandige appartementen voor woonurgente groepen die snel en goed betaalbaar onderdak zoeken. In de Genderhof wonen hulpbehoevende ouderen, maar ook arbeidsmigranten, expats, studenten, starters, alleenstaanden en mensen die net zijn gescheiden. Het [Migranten Informatiepunt Eindhoven](#) koppelt EU-migranten aan dit huisvestingsproject. Om het onderling contact tussen bewoners te stimuleren, heeft het Vredesbureau Eindhoven een burendag georganiseerd op de Genderhof. Daaruit is United Neighbours ontstaan. De bewoners organiseren vanalles en hebben veel contact met elkaar. Ook is er een Facebookgroep van het complex. Daarin staan bijvoorbeeld dingen als; *"wat een geboor zo vroeg!! Ja ik heb er ook last van. Och sorry ik ben het. Het kon niet op een ander moment. Volgende keer zal ik vragen of ze wat later kunnen beginnen"*. Dit gebeurt allemaal in het Engels.

De Genderhof heeft in 2015 de [Inspiratieprijs Flexwonen](#) gewonnen. De mix van bewonersgroepen sprak de jury aan: *"De combinatie van bewoning van oud en jong, allochtoon en autochtoon in de Genderhof leverde aanvankelijk incidenteel wat knelpunten op. Maar meer nog leidt the magic mix van*

bewoners tot bijzondere ontmoetingen. Zoals de senior die een luisterend oor is voor de jongere met problemen of de arbeidsmigrant, die boodschappen doet voor de buurman die slecht ter been is."

De gemeente en woningcorporaties bekijken of ze in Eindhoven meer van dit soort flexwoonplekken kunnen ontwikkelen.

Contactpersoon Wooninc: Sandra van Lierop
Functie: Medewerker bijzonder vastgoed
E-mailadres: svlierop@wooninc.nl

MID-STAY ACCOMMODATIES

Binnen de gemeenten in de regio Noord-Limburg zijn gedurende de afgelopen jaren meerdere initiatieven gestart om woningen te realiseren voor zogenaamde woonurgente, waaronder arbeidsmigranten. Een voorbeeld hiervan

Mid-stay accommodatie. Bron: [Neptunus](#)

betreft de mid-stay accommodatie [Irenehof](#) in Panningen. Irenehof is een tienjarig pilotproject van Neptunus, Wonen Limburg en Gemeente Peel en Maas. Deze mid-stay accommodatie vormt een duurzaam en flexibel alternatief voor vaste bouw. De materialen zijn demontabel, herbruikbaar en recyclebaar. Door het demontabele karakter kan het gebouw bij veranderende behoefte in de toekomst aangepast worden. De zestien 2-kamerappartementen en vier 3-kamerappartementen zijn bedoeld voor een mix van doelgroepen die op korte termijn en voor een bepaalde tijd woonruimte zoeken.

Contactpersoon Neptunus: mw. Evelien Willems
Functie: Marketing, Communications & PR
E-mailadres: e.willems@neptunus.eu

Contactpersoon Wonen Limburg: mw. Esther Blom
Functie: Communicatiespecialist
E-mailadres: Esther.Blom@wonenlimburg.nl

Contactpersoon gemeente Peel en Maas:
mw. Marieke Willemse-Verstappen
Functie: Communicatieadviseur
E-mailadres: Marieke.Willemse@peelenmaas.nl

JOB-LODGE

Het job-lodge concept in Bergen op Zoom vormt een nieuwe, kleinschalige huisvestingsvorm binnen de bebouwde kom. Doel is om arbeidsmigranten kwalitatief goede huisvesting te bieden en om integratie en participatie te bevorderen. De gemeente Bergen op Zoom is vier jaar geleden begonnen met job-lodges als pilot, omdat de gemeente werd geconfronteerd met huisvestingssituaties die erbarmelijk waren en waar sprake was van overbewoning. Het uitgangspunt hiervan was arbeidsmigranten een volwaardige plaats te geven in de samenleving. Door de kleinschaligheid en vestiging in de bebouwde kom is er veel meer aansluiting met de samenleving.

De job-lodge is een kleinschalige huisvestingsvorm voor maximaal vijftig personen en biedt een structurele oplossing voor de huisvesting van groepen tijdelijke arbeidsmigranten die werkzaam zijn in de gemeente of regio. De accommodatie is geheel gebaseerd op de woonwensen van de arbeidsmigrant qua fysieke ruimte en privacy (eigen kamer), maar ook qua voorzieningen in het gebouw. Verder beschikt de accommodatie over goed beheer en eigen toezicht. De persoon die deze taak heeft wordt de jobcoach genoemd en zorgt voor handhaving van de huisregels en is bemiddelaar tussen de buurt en de huurders.

Er is bewust gekozen voor kleinschalige invullingen binnen de bebouwde kom, om integratie en participatie te stimuleren. De job-lodges worden gerealiseerd in straten met gemengde bestemmingen, dus waar naast woningen bijvoorbeeld ook kantoren, winkels en horeca gelegen zijn.

Het job-lodge concept wordt gezien als een succes. De arbeidsmigranten in de gemeente vinden het een fijne huisvestingsvorm, net als de uitzendorganisaties en omwonenden. Het eigen toezicht lijkt goed te werken. De gemeente heeft afgelopen vier jaar geen enkele klacht ontvangen vanuit de omgeving.

Frans Suijkerbuijk van gemeente Bergen op Zoom vertelt dat diverse gemeenten het concept omarmen: *“Het is een langere weg voor gemeenten, omdat ze nu niet in een keer klaar zijn, zoals bij het realiseren van een polenhotel voor vierhonderd arbeidsmigranten”*. Maar uiteindelijk levert het meer op: *“Veel gemeenten zijn aan het dweilen met de kraan open. Zij houden zich negentig procent van de tijd bezig met het bestrijden van slechte huisvestingsplekken, en slechts tien procent van de tijd met ontwikkelen. Ons idee is dat je beter aan een structurele oplossing kunt werken, en proactief bezig moet zijn, zodat je veel minder hoeft te handhaven.”*

De gemeente Bergen op Zoom heeft het concept ontwikkeld, voert de regie en faciliteert, maar *“stopt geen geld in het project omdat het zichzelf kan bedruipen”*, aldus de contactpersoon van de gemeente. Marktpartijen benaderen de gemeente zelf omdat deze zien dat het rendabel is en zij willen graag in het job-lodge concept investeren. De huur is afgestemd op het bestaande huurniveau voor arbeidsmigranten. Met de eerste job-lodge zijn dusdanig goede ervaringen, dat het college van de gemeente Bergen op Zoom heeft gekozen om het job-lodge concept als vaste vorm in te voeren voor de huisvesting van groepen tijdelijk verblijvende arbeidsmigranten.

Contactpersoon: Frans Suijkerbuijk
Functie: Projectleider Beleidsatelier Stad c.a. Afdeling Stedelijke Ontwikkeling
E-mailadres: F.C.Suijkerbuijk@bergenopzoom.nl

Job-lodge. Bron: Gemeente Bergen op Zoom

“Ons idee is dat je beter aan een structurele oplossing kunt werken, en proactief bezig moet zijn, zodat je veel minder hoeft te handhaven.”

Gemeente Bergen op Zoom.

Kinderen van EU-migranten

Het aantal kinderen in Nederland uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa is de laatste jaren sterk toegenomen. Veel ouders en kinderen zijn pas betrekkelijk kort in Nederland en dit levert, onder andere op scholen, problemen op in de communicatie tussen ouders en leerkrachten. Deze problemen zijn deels te wijten aan een gebrekkige taalvaardigheid van de ouders, maar ook aan een gebrek aan kennis over de achtergronden van EU-migranten bij leerkrachten of het ontbreken van een cultuursensitief klimaat op scholen.

Daarnaast speelt het ontbreken van kennis bij ouders over het Nederlandse schoolstelsel hen parten: zij zijn meestal niet bekend met het pedagogische partnerschap dat scholen met ouders willen aangaan en weten niet hoe het Nederlandse schoolstelsel, met de verschillende niveaus, werkt. Bij oudere kinderen in het voortgezet onderwijs is een veelgehoorde klacht dat zij achterop raken, doordat zij eerst de Nederlandse taal machtig moeten worden in een Internationale Schakelklas, en vervolgens in klassen terecht komen met veel jongere kinderen. Dit verhoogt het risico op uitval, maar belemmert ook een succesvolle sociale aansluiting bij leeftijdgenoten. Ouders voelen zich, wellicht mede door deze kwesties, in het Nederlandse onderwijssysteem niet altijd begrepen en soms gediscrimineerd. Tot slot zijn er [signalen](#) dat de Jeugdgezondheidszorg niet-geregistreerde kinderen van EU-migranten niet goed bereikt. Ook staat de gebrekkige taalvaardigheid communicatie met Jeugdzorg, consultatiebureau, de voetbalclub etc. in de weg.

Rol gemeenten

Gemeenten kunnen ouders informeren over het onderwijssysteem, het reilen en zeilen op Nederlandse scholen en het onderwijsaanbod in de gemeente. Een moment om dergelijke informatie te verstrekken, is als mensen zich registreren bij de gemeenten. De Rijksoverheid geeft informatie in het Engels over het [Nederlandse onderwijs](#) . Gemeenten kunnen EU-migranten bij registratie – als onderdeel van een [welkomstpakket](#) – hierop wijzen. Niet alle EU-burgers spreken echter Engels, dus deze informatie moet bij voorkeur in meer talen beschikbaar zijn. Ook kunnen gemeenten samen met migrantenorganisaties/sleutelfiguren werken aan het informeren van EU-migranten over het onderwijsaanbod en onderwijssysteem. Migrantorganisaties/sleutelfiguren en scholen kunnen samenwerken in voorlichtingsbijeenkomsten voor nieuwkomers. Daarnaast zijn gemeenten verantwoordelijk voor de uitvoering van de jeugdgezondheidszorg. Aan alle kinderen in Nederland dient een preventief gezondheidspakket aangeboden te worden met daarin onder andere vaccinaties. Voor de gezonde ontwik-

INSPIRERENDE VOORBEELDEN

In deze staalkaart presenteren we drie voorbeelden op de terreinen jeugdgezondheidszorg en onderwijs:

- [Gezondheidszorg kinderen van recent gearriveerde EU-migranten](#)
- [Informatievoorziening over het onderwijssysteem en ondersteuning van ouders](#)
- [Stimuleren ouderbetrokkenheid](#)

keling van niet-geregistreerde kinderen van EU-migranten is van belang dat ook zij deze preventieve zorg ontvangen. Het bereik van de Jeugdgezondheidszorg onder niet-geregistreerde kinderen van EU-migranten kan vergroot worden door samen te werken met migrantenorganisatie/sleutelfiguren en scholen. Ook afstemming binnen de gemeente kan zinvol zijn, bijvoorbeeld met een woonteam dat als taak heeft onrechtmatige bewoning op te sporen en zo kinderen in beeld krijgt die niet zijn geregistreerd. Ten slotte kunnen gemeenten investeren in het bevorderen van het gebruik van reeds bestaande algemene voorzieningen door kinderen van EU-migranten. Denk onder meer aan de bibliotheek, een peuterspeelzaal en het lokale sport- en cultuuraanbod voor kinderen. Hiervoor kan worden samengewerkt met andere migrantenorganisaties en welzijnsorganisaties in de wijk. Een voorbeeld is het opzetten van een netwerk voor moeders, waarbij soms een medewerker of vrijwilliger van een lokale organisatie komt vertellen over hun activiteiten voor kinderen. Tot slot speelt een gebrekkige taalvaardig-

heid een rol bij veel knelpunten die ouders tegenkomen. Dit kan een reden zijn voor gemeenten om lokaal [taal aanbod te stimuleren](#).

Gezondheidszorg kinderen van recent gearriveerde EU-migranten

[Nieuwkomers Gezond](#) van GGD Limburg Noord en Pharos is een project gericht op de gezondheidszorg voor kinderen van recent gearriveerde EU-migranten. Dit project is in het leven geroepen omdat de gezondheidstoestand van Poolse kinderen niet goed in beeld was in de regio. Pharos en de GGD hadden het vermoeden dat deze kinderen niet altijd goede toegang hebben tot de zorg, omdat hun ouders de weg (nog) niet weten in het Nederlandse systeem.

In het project Nieuwkomers Gezond hebben Pharos en GGD Limburg Noord, samen met een aantal scholen in de regio, de volgende stappen genomen:

- Verbinding gelegd tussen de school en de JGZ. De school meldt het bij de GGD als nieuwkomers zich inschrijven;
- 20 nieuwkomerskinderen zijn opgeroepen door de JGZ voor een uitgebreide gezondheidscheck op school, waarbij met ondersteuning van een tolk de brede opvoedingscontext van het gezin in beeld werd gebracht. Deze intake werd door meerdere organisaties ontwikkeld en past binnen het registratiesysteem van de jeugdgezondheidszorg (JGZ);
- Op de scholen waar deze kinderen zitten (één basisschool en twee scholen voor voortgezet onderwijs) zijn gezondheidslessen gegeven door GGD Limburg Noord;
- Op deze scholen zijn de ouders uitgenodigd voor een speciale ouderavond over het thema gezondheid.

Het project werd gefinancierd door de jeugdpuls van het RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu) en deels uitgevoerd vanuit bestaande middelen. Inmiddels is

de pilotfase voorbij, en maakt de aanpak onderdeel uit van het reguliere werk. *“De resultaten van het project zijn bij de GGD richting gevend voor het interne beleid en de uitvoering van zorgtaken ten aanzien van nieuwkomers. Met de huidige grote toestroom van vluchtelingen is dit zeer relevant”,* aldus een van de contactpersonen van het project.

Uit het project zijn een aantal [leerpunten](#) naar voren gekomen. De ouders merkten op dat bij hun komst naar Nederland hun aandacht volledig is uitgegaan naar werk en huisvesting. De onderwerpen school, gezondheid en zorg waren bij hen niet goed in beeld. De georganiseerde bijeenkomst over het thema gezondheid werd als prettig en verhelderend ervaren. Anders dan werd gedacht, bleek een schriftelijke uitnodiging goed te werken. Deze uitnodiging werd verstuurd met een Poolse vertaling en extra uitleg over wat de jeugdgezondheidszorg in Nederland te bieden heeft. Verder wordt als succesfactor genoemd dat de intake gratis is. Ook vonden de deelnemers de inzet van een tolk heel prettig. Een laatste leerpunt is om bij nieuwkomers tijdens de intake niet een gestandaardiseerde vragenlijst af te werken (zoals de [SDQ](#)) omdat dit als een overhoring kan worden ervaren door de doelgroep.

Contactpersoon Pharos: de heer Bart Looman
Functie: Programmamanager Jeugd
E-mailadres: b.looman@pharos.nl

Contactpersoon GGD Noord-Limburg: mw. Mieke Hanegraaf
Functie: Coördinator risicozorg
E-mailadres: m.hanegraaf@vrln.nl

Informatievoorziening over het onderwijssysteem en ondersteuning voor ouders

Gebrek aan kennis over het Nederlandse schoolsysteem is een belangrijk knelpunt. Binnen migrantengemeenschappen zijn verschillende vrijwilligersorganisaties bezig met het geven van informatie en onderwijssteuning aan nieuwkomer-gezinnen. De stichting [KREDA](#) is daar een goed voorbeeld van. Door middel van verschillende typen activiteiten probeert deze stichting Poolse ouders beter bekend te maken met het Nederlandse onderwijssysteem en Poolse leerlingen te ondersteunen in hun ontwikkeling (via o.a. taallessen). Eén van de activiteiten van de stichting is het landelijke Mentorprogramma [Mentor-Holandia](#), mede tot stand gekomen door steun van het Poolse Ministerie van Buitenlandse Zaken. Het doel van Mentor-Holandia is om Poolse kinderen en hun ouders, alsook leerkrachten te ondersteunen in het Nederlandse onderwijs, door middel van voorlichting en individuele begeleiding.

Voor het project worden tweetalige mentoren getraind die de ouders van schoolgaande kinderen op vrijwillige basis ondersteunen en begeleiden. De mentor informeert ouders over hoe het Nederlands onderwijssysteem in elkaar zit, maakt ouders en kinderen bewust van hun rechten en plichten, helpt bij belangrijke momenten in de schoolcarrière van het kind en bemiddelt, wanneer nodig, tussen ouders en leerkrachten. Doordat informatie ook in het Pools wordt verschaft, is het voor ouders makkelijker om het

Nederlandse onderwijssysteem te begrijpen. Daarnaast kan de ondersteuning in het contact met de school bijdragen aan het ontwikkelen van wederzijds begrip, om zo misverstanden uit de weg te ruimen. Het inzetten van mensen uit de doelgroep die tweetalig zijn, is volgens de stichting KREDA een succesfactor.

Contactpersoon Stichting KREDA: mw. Karolina Eckhardt
Functie: Voorzitter Stichting KREDA en coördinator van het programma Mentor-Holandia
E-mailadres: info@kreda.nl

Cursus taal en ouderbetrokkenheid in Amsterdam.
Bron: Gemeente Amsterdam

Stimuleren ouderbetrokkenheid

De gemeente Amsterdam streeft ernaar de betrokkenheid en participatie van migrantenouders op de school van hun kinderen te vergroten en de contacten met de docenten op school te versterken. Ook streeft de gemeente naar het verbeteren van de taalvaardigheden van de ouders, zodat ze zelf ook meer participeren en zich verder ontwikkelen, en een actievere bijdrage kunnen leveren aan de schoolcarrière van hun kind. Om deze doelen te bereiken, heeft de gemeente het programma [Taal en Ouderbetrokkenheid](#) opgezet. Dit programma, gefinancierd door de gemeente, biedt gratis taallessen aan voor ouders, die gegeven worden op de school van hun kind. Hierdoor leren ouders de taal en worden ze op een meer laagdrempelige wijze betrokken bij de school van hun kind.

De gemeente Amsterdam subsidieert per schooljaar drie keer een cursus van drie maanden voor ouders met kinderen op de basisschool, het voortgezet onderwijs of de vroeg- en voorschoolse educatie. In een drie maanden durende cursus krijgen ouders twee dagdelen per week les. De cursus gaat uit van de leervragen van de ouders. De thema's die aan bod komen worden bepaald door de ouders en soms door de school. De docent heeft een coachende rol. Vaak kunnen ouders doorstromen in de volgende cursus van drie maanden. Het niveauverschil wat mede hierdoor ontstaat, wordt opgelost door in subgroepen te werken aan opdrachten rondom een bepaald thema.

Referenties

CBS (2015). *Meeste immigranten binnen tien jaar weer weg*. Geraadpleegd via: <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/dossiers/allochtonen/publicaties/artikelen/archief/2015/meeste-immigranten-binnen-tien-jaar-weer-weg-2013.htm>

CBS (2015). *Polen vaker werkzaam dan autochtone Nederlanders*. Geraadpleegd via: <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/arbeid-sociale-zekerheid/publicaties/artikelen/archief/2015/polen-vaker-werkzaam-dan-autochtone-nederlanders.htm>

Distelbrink, M., Day, M. & Wachter, G. (2016). *Poolse en Bulgaarse ouders en kinderen in Nederland. Belangrijke kwesties volgens vrijwilligers*. Utrecht: Kennisplatform Integratie & Samenleving

Gijsberts, M., & Lubbers, M. (2015). *Langer in Nederland. Ontwikkelingen in de leefsituatie van migranten uit Polen en Bulgarije in de eerste jaren na migratie*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Gijsberts, M. & Lubbers, M. (2013). *Nieuw in Nederland. Het leven van recent gemigreerde Bulgaren en Polen*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

De Gruijter, M., Noordhuizen, B., Razenberg, I., Avrić, B., Storms, O. (2016) *Toekomstagenda EU-migranten in gemeenten*. Utrecht: Kennisplatform Integratie & Samenleving

De Gruijter, M. & Razenberg, I. (2015). *Enquête gemeenten nieuwe EU-migranten*. Geraadpleegd via: <http://www.kis.nl/publicatie/enquete-gemeenten-nieuwe-eu-migranten>

Van der Heijden et al. (2013) *'Aantallen geregistreerde en niet-geregistreerde burgers uit MOE-landen die in Nederland verblijven.'* Utrecht: Universiteit Utrecht <http://www.aedes.nl/binaries/downloads/huisvesting-arbeidsmigranten/aantallen-geregistreerde-en-niet-geregistreerde-bu.pdf>

Noordhuizen, B., Razenberg, I. (2016) *Beleid voor EU-migranten: Factsheet gemeente Westland*. Utrecht: Kennisplatform Integratie & Samenleving

Noordhuizen, B., Razenberg, I. (2016) *Beleid voor EU-migranten: Factsheet gemeente Peel & Maas*. Utrecht: Kennisplatform Integratie & Samenleving

Razenberg, I. (2015). *Local Welcoming Policies EU Migrants City Report Amsterdam*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut. <http://www.verwey-jonker.nl/doc/2016/Local%20welcoming%20policies%20city%20report.pdf>

Razenberg, I., Noordhuizen, B. & De Gruiter, M. (2015). *Recente EU-migranten uit Midden-, Oost- en Zuid-Europa aan het woord*. Utrecht: Kennisplatform Integratie & Samenleving <http://www.kis.nl/sites/default/files/bestanden/Publicaties/ervaringen-behoefte-informatie-recente-eu-migranten.pdf>

Razenberg, I., Noordhuizen, B. (2016) *Beleid voor EU-migranten: Factsheet gemeente Eindhoven*. Utrecht: Kennisplatform Integratie & Samenleving

Razenberg, I., Noordhuizen, B. (2016) *Beleid voor EU-migranten: Factsheet gemeente Amsterdam*. Utrecht: Kennisplatform Integratie & Samenleving

Regioplan Beleidsonderzoek (2015). *Evaluatie Participatieverklaring. Amsterdam: Regioplan Kamerbrief voortgang huisvesting EU-arbeidsmigranten 2014*. April 2015. Geraadpleegd via: <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2015/04/10/kamerbrief-over-voortgang-huisvesting-eu-arbeidsmigranten-2014/kamerbrief-over-voortgang-huisvesting-eu-arbeidsmigranten-2014.pdf>

Kamerbrief participatieverklaring. November 2015. Geraadpleegd via: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2015/11/27/kamerbrief-participatieverklaring>

Kamerbrief aanpak schijnconstructies. April 2013. Geraadpleegd via: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2013/04/11/kamerbrief-aanpak-schijnconstructies>

Websites

<http://www.aedes.nl/binaries/downloads/huisvesting-arbeidsmigranten/aantallen-geregistreerde-en-niet-geregistreerde-bu.pdf>

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/persoonsgegevens/inhoud/basisregistratie-personen-brp>

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/persoonsgegevens/vraag-en-antwoord/wat-is-de-registratie-niet-ingezetenen-rni>

<http://goedopgelost.overheid.nl/voordelen-in-westland-door-stroomlijnen-administratieprocess-arbeidsmigranten/>

<https://www.ictu.nl/projecten/reva/>

<http://www.lize.nl/sociale-kaart/>

<http://www.kesslerstichting.nl/ketenpartners/418-stichting-idhem>

http://www.inspectieszw.nl/other_languages/New_in_the_Netherlands.aspx

<http://www.newtoholland.nl/NewToHolland/app/en/home?init=true>

<http://www.vpro.nl/lees/nieuws/2015/net-in-nederland.html>

<http://www.denhaag.nl/en/residents/to/Learning-Dutch.htm>

<http://www.iamsterdam.com/local>

<https://www.gemeentewestland.nl/informatiepunt-arbeidsmigranten.html>

<http://www.srada.nl/index.php/en/>

<http://www.taalakkoord.nl/>

<http://idhem.nl/>

<http://www.limburg.nl/dsresource?objectid=46460&type=org>

<https://www.amsterdam.nl/immigratie/inburgering/europees-project-0/>

<http://www.denhaag.nl/home/bewoners/to/Taal-in-de-Buurt-opzetten.htm>

<http://www.careskampen.nl/taalschool/taalschool>

http://www.limburg.nl/Beleid/Economie_en_Financiën/Arbeidsmarkt_en_scholing/Arbeidsmigratie/Samenwerkingsproject_'het_belang_van_Arbeidsmigranten'

<http://www.reindonk.nl/fotoimpressie-oogstdankviering-horst-a-d-maas/content/item?136830>

<http://haagsallerlei.nl/nederlandse-en-poolse-kerstmarkt-in-wijkvereniging-zuiderpark/>

http://www.polenvoornederlanders.nl/?page_id=8590

<http://nl.popolsku.nl/razem/>

http://www.vrijwilligersvacaturebankhorstaandemaas.nl/index.cfm/m/jobdetail/job_id/DF7C9F6D-0A80-5484-8E21-2D6B5CB0F4A0

<http://www.platform31.nl/wat-we-doen/kennisdossiers/stedelijke-vernieuwing/praktijk-boek-stedelijke-vernieuwing/genderhof-eindhoven-van-verzorgingshuis-naar-magic-mix>

<http://www.stedebouwarchitectuur.nl/de-genderhof-in-eindhoven-wint--inspiratie-prijs-flexwonen>

<http://www.neptunus.eu/irenehof>

<http://www.neptunus.eu/housing>

<https://www.government.nl/topics/themes/education-culture-and-science>

<http://www.pharos.nl/nl/kenniscentrum/projectenoverzicht/65/nieuwkomers-gezond>

<http://www.kreda.nl/>

<http://www.lize.nl/project-mentor-holandia/>

<https://www.amsterdam.nl/immigratie/inburgering/tob/>

Colofon

Financier: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Auteurs: Ir. E.P.L.G. Noordhuizen
I.D. Razenberg, MSc
A.M.M. van Dijk, MSc
Ontwerp: Design Effects
Opmaak: Ontwerppartners
Foto cover: Koen Verheijden (Beeldbank Hollandse hoogte)
Uitgave: Kennisplatform Integratie & Samenleving /
Verwey-Jonker Instituut
Kromme Nieuwegracht 6
3512 HG Utrecht
T (030) 230 07 99
E secr@verwey-jonker.nl
I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload worden via de website van het Kennisplatform Integratie & Samenleving: www.kis.nl.

ISBN 978-90-5830-738-5

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2016.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.

Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute. Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

KENNISPLATFORM INTEGRATIE & SAMENLEVING

Kennisplatform Integratie & Samenleving doet onderzoek, adviseert en biedt praktische tips en instrumenten over vraagstukken rond integratie, migratie en diversiteit. Daarnaast staat het platform open voor vragen, signalen en meningen en formuleert daar naar beste vermogen een antwoord op. Deze kennisuitwisseling is bedoeld om een

fundamentele bijdrage te leveren aan een pluriforme en stabiele samenleving.

Blijf op de hoogte van alle projecten, vragen en antwoorden en andere kennisuitwisseling via www.kis.nl, de [nieuwsbrief](#), [Twitter](#) en [LinkedIn](#).

Kennisplatform Integratie & Samenleving is een programma van het Verwey-Jonker Instituut en Movisie

T 030 230 32 60 E info@kis.nl I www.kis.nl

